

**MEGMOZDUL-E ÚJRA A FÖLD?
– A TÖRÖKORSZÁGI ÉS SZÍRIAI
FÖLDRENGÉS POLITIKAI
KÖVETKEZMÉNYEI**

Migrációkutató Intézet

**Gyorselemzések
Sayfo Omar**

2023/4

2023.02.13.

Gyorselemzések 2023/4

MEGMOZDUL-E ÚJRA A FÖLD? – A TÖRÖKORSZÁGI ÉS SZÍRIAI
FÖLDRENGÉS POLITIKAI KÖVETKEZMÉNYEI

A Törökországot és Szíriát sújtó földrengés jelentős emberi és anyagi károkat okozott. A tragédia politikai következményei hosszú évekre meghatározhatják a két ország sorsát. Az alábbiakban a katasztrófának a közelgő törökországi választásokra, a török-kurd kapcsolatokra, a török-szír megbékélésre, valamint a szíriai rezsím nemzetközi helyzetére gyakorolt hatásait vizsgáljuk.

A török választások

Törökországban május 14-én parlamenti és elnökválasztást tartanak. 2022-ben az infláció 25 éves csúcstól döntve átlépte a 80 százalékot, a líra pedig értékének 40 százalékát veszítette el a dollárral szemben.¹ A rossz gazdasági helyzet mellett a közhangulatot az országban élő 3,5 millió szíriai menekült miatt kialakult társadalmi feszültségek is rontják.

Bár a kormányzó AK Párt továbbra is a legnépszerűbb erő, decemberi felmérések szerint a hatpárti ellenzék együttesen négy-hat százalékponttal is megelőzheti a jelenlegi kormánypártot és szövetségeseit. Bár Recep Tayyip Erdoğan személyes népszerűsége az elmúlt hónapok hangulatjavító költségeinek köszönhetően jelentősen nőtt, újraválasztása továbbra sem biztos.²

A földrengést követő mentési, majd újjáépítési munkálatok sikere, pontosabban azok társadalmi megítélése döntő súlyú lehet a választások kimenetelére nézve. 1999-ben a mostanihoz hasonló erősségű földrengés rázta meg Kocaeli tartományt, az akkori kormány pedig azzal, hogy későn kezdte meg a mentést, ráadásul a saját támogatóinak a lakókönyvéket kezelte prioritásként, maga ágyazott meg a máig regnáló AK Párt első, 2002-es választási győzelméhez. Recep Tayyip Erdoğan most igyekszik elkerülni egy hasonló fiaskót. Ahogy a rengések megszűntek, a mentés megindult, a munkába pedig 96 ezer embert vontak be, beleértve a hadsereg állományának egy részét is.³ A török kormánypártokhoz kötődő média folyamatosan tudósít a pusztítás mértékéről és a mentések menetéről, Erdoğan helyszíni látogatását pedig kiemelten kezelték.

Az ellenzék eközben az AK Párthoz kötődő építési nagyvállalkozókat támadja, mondván, ők is felelnek az érintett területek infrastrukturális problémáiért, melyek nehezítik a mentést, és ami miatt az indokoltnál több épület omlott össze. Felróják továbbá, hogy becslések szerint 75 000 épület esetében nem zajlott a szabályoknak megfelelően az átadás előtti biztonsági minősítés.⁴ Válaszul a kormány vizsgálatokat indított, és történtek letartóztatások is. Az elkövetkező hónapok minden szempontból sorsdöntők lesznek az AK Párt számára. A földrengés által érintett tíz megye népessége (az ott élő szíriai menekültekkel együtt) több mint 14 millió fő, ami az ország teljes lakosságának nagyjából 15 százalékát jelenti. Az érintett tíz

¹ EURONEWS 2023.

² MIDDLE EAST EYE 2023.

³ VOA NEWS 2023.

⁴ BBC 2023.

Gyorselemzések 2023/4

tartományból hétben (Adıyaman, Malatya, Kilis, Gaziantep, Kahramanmaraş, Osmaniye, Şanlıurfa) az AK Párt adja a vezetést, Diyarbakırnak a kormány által kinevezett polgármestere van, Adana és Hatay pedig ellenzéki irányítás alatt áll. Ha az emberek elégedetlenek lesznek a válság menedzselésével és ennek hangot is adnak az országos médiában, az eldöntheti a választások kimenetelét.

A török-kurd konfliktus

A szíriai polgárháború nyomán az ország északi részén hatalmi vákuum alakult ki, ami lehetőséget kínált a Törökországban terrorszervezetként számontartott Kurdisztáni Munkáspárt (PKK) helyi ágának, a Kurd Népvédelmi Egységeknek (YPG) a megerősödéséhez. Ankara, hogy megakadályozza egy vele ellenséges kurd entitás kialakulását a déli határainál, 2016 augusztusában megindította az Eufrátesz Pajzsa hadműveletet, majd több hullámban jelentős területeket foglalt el Észak-Szíriában.

2022. november 13-án terrortámadást hajtottak végre Isztambulban, a török hatóságok pedig a Kurdisztáni Munkáspártot és annak szíriai ágát jelölték meg felelősként. Ankara határozott választ ígért, mely valódi okaként a kormány kritikussai a közlegő választásokat jelölték meg, mondván, Erdoğan így próbál népszerűséget szerezni a nacionalista szavazók körében. A földrengés nyomán azonban nagy esély van arra, hogy az újabb szíriai katonai beavatkozás elmarad, időben távolabbra tolódik és/vagy a tervezettnél kisebb volumenű lesz.

A Törökországon belüli belső béke szempontjából ugyanakkor kulcsfontosságú, hogy milyen mértékben részesülnek a segítségből, valamint az újjáépítésre szánt forrásokból a kurdok lakta területek.

A török-szír konfliktus

Törökország 2011-ben kezdte meg beavatkozását a szíriai konfliktusba. Ankara célja kezdetekben a szíriai rezsím megdöntése volt, mely érdekében különböző felkelőcsoportokat támogatt. A két ország között 2012-ben szakadt meg a diplomáciai kapcsolat. Ankara prioritása a kurd milíciák felemelkedését, illetve Oroszország 2015-ös beavatkozását követően már nem a rezsímváltás, hanem déli határainak a kurd fegyveresektől való megtisztítása, egy biztonsági övezet létrehozása, valamint az országban tartózkodó 3,5 millió szír menekült hazatelepítése volt. Az Ankara és Damaszkusz közti viszony elmérgesedését mutatja, hogy Erdoğan nem egyszer „terroristának” nevezte Bassár al-Aszadot, aki viszont „földtolvajnak” minősítette török kollégáját, annak 2016-ban kezdődő szíriai beavatkozására utalva.

Törökországban súlyos társadalmi terhet jelent a 3,5 millió szíriai menekült jelenléte. A török ellenzék választási ígérete szerint békét kötne Bassár al-Aszaddal a sírek hazatelepítése érdekében. Erdoğan szerint félmillió szíriai tért haza a 2016 óta a török hatóságok által Észak-Szíriában létrehozott „biztonságos zónákba”, jelenleg pedig újabb egymillió ember elszállásolására elegendő könnyűszerkezetes ház építése van

Gyorselemzések 2023/4

folyamatban.⁵ Az ENSZ adatai szerint 2022-ben mindössze 29 000 szíriai menekült tért haza önkéntesen Törökországból.⁶ Mivel az Ankara által ellenőrzött északi területek befogadóképessége korlátozott, a Damaszkusszal történő kiegyezés nélkül aligha van esélye a menekültek nagy számú hazatérésének. A török kormány tehát nyomás alatt van. Különösen, hogy egy felmérés szerint az emberek 59%-a támogatná, hogy Erdoğan találkozzon Aszaddal, 28,9% ellenében. Az AKP szavazói körében a támogatók aránya még magasabb, 62,7%, míg az ellenzőké 22,7%.⁷ Erdoğan ezért maga is nyitott a megbékélés irányába, amit Oroszország is szorgalmaz, nyomás alá helyezve szíriai szövetségését. A kapcsolatok rendezésében a gazdasági nehézségektől küzdő szíriai vezetés is erősen érdekelt (lásd alább). 2022 decemberében a két ország védelmi miniszterei Moszkvában találkoztak, januárban pedig sajtóhírek jelentek meg egy közelgő külügyminiszteri találkozóról.⁸ A közösen elszenvedett tragédia most lehetőséget kínál a szír és török vezetés számára arra, hogy arcvesztés nélkül folytassák a közeledést.

Gyors áttörésre ugyanakkor nem lehet számítani. A nyári választásokig Erdoğan várhatóan csak kis kockázatokkal járó kérdésekben lesz hajlandó megállapodni. Így például elképzelhető a török Yayladağı és szíriai Kasszáb közötti határátkelőhely újrainyitása, megindulhat a tárgyalás az 1998-as adanai megállapodás felülvizsgálásáról, tehát a Kurdisztáni Munkáspárthoz kötődő fegyveresek kiutasításáról egyes észak-szíriai területekről. Közép- és hosszú távon ugyanakkor problémát fog jelenteni a Szíria északi részét uraló ellenzéki fegyveresek sorsa. Az észak-nyugati Idlebben 70-80 ezer iszlamista fegyveres tartózkodik, akik mellett hárommillióan menekültek oda az ország különböző pontjairól. Ha a szír kormányerők offenzívát indítanak a megye ellen, Törökországnak egy újabb menekülthullámmal kellene számolnia. Bár az Aszad-rezsimnek sem anyagi, sem emberi erőforrása nincs egyelőre a harcok újraindításához, az idlebi gócpont felszámolása várhatóan a távoli jövő zenéje lesz.

A török hadsereg és a vele szövetséges milíciák által ellenőrzött területek sorsa ugyancsak aligha dől el rövid távon. A szír kormánnyal folytatott találkozót követően Ankara sietett megnyugtani szíriai ellenzéket, hogy nem vonja meg tőlük a támogatást, és csakis átfogó megegyezést követően vonja ki erőit Észak-Szíriából.⁹ Ankara tehát várhatóan azért sem fog sietni a kivonulással, mert azzal jelentős adukat engedne ki a kezéből, ami után – egyebek mellett – a menekültek hazatérését is nehezen tudná menedzselni.

Szíria nemzetközi konszolidációja

A szíriai kormányerők által ellenőrzött területeket a lehető legrosszabb időpontban érte a katasztrófa. A gazdaságot kivérezte a háború, a szomszédos Libanon bankrendszerének 2019-ben kezdődő válsága, a Covid-járvány, majd az orosz-ukrán háború gazdasági következményei. A legnagyobb károkat ugyanakkor a 2019-ben Donald Trump által bevezetett, a Biden-adminisztráció által pedig életben tartott drákói szankciók

⁵ AL-MONITOR 2022.

⁶ AL-MONITOR 2023.

⁷ TWITTER 2023.

⁸ REUTERS 2022.

⁹ ALJAZEERA 2023.

Gyorselemzések 2023/4

rendszer okozta.¹⁰ Mindezek eredményeként ma már a lakosság 90%-a él a szegénységi küszöb alatt, 1,3 millióan pedig az éhezés határán állnak. A lakosság 70%-ának, 14,6 millió embernek az élelmezése függ a külföldi segélyektől. Az idei év kilátásai már a földrengés előtt is tragikusak voltak: a költségvetés minden korábbinál alacsonyabb, aminek eredményeként az ország éves üzemanyag-igényének alig harmadára van keret, a kormány pedig 40%-kal kevesebbet költ az alapvető élelmiszerek állami támogatására, mint az előző évben.¹¹ Ráadásul október óta, miután a rezsím fő támogatója, Irán a korábbi duplájára növelte a Szíriának szállított kőolaj árát, az ország nagy részén naponta mindössze két-három órán keresztül van áram.

A szíriai társadalom belefáradt az elmúlt évtized harcaiba, a titkosszolgálatok keményen fellépnek az elégedetlenkedőkkel szemben, így társadalmi nyomás hiányában Bassár al-Aszad hatalmát nem fenyegeti a földrengésre adott elégtelen hatósági válasz.

Aszad elnök most a földrengés okozta rendkívüli helyzetre hivatkozva próbálja helyreállítani nemzetközi pozícióját. Damaszkusz hivatalosan is segítséget kért az Európai Uniótól, mely még 2011-ben vetett ki rá szankciókat. Úgy tűnik azonban, hogy az európai vezetők a körülmények ellenére sem akarnak békülni. Az Európai Bizottság 3,5 millió, Franciaország pedig 12 millió eurót kínált fel ugyan a kormányterületek megsegítésére, de előbbi a már Szíriában működő partnerszervezeteken, utóbbi pedig különböző ENSZ ügynökségeken keresztül juttatja el a segítséget, megkerülve az ottani állami szereplőket.¹²

Washington egyelőre hajthatatlannak tűnik, és úgy tűnik, az Aszad-rezsímet sújtó szankciók a katasztrófát követően is életben maradnak. Ez pedig továbbra is megnehezíti Damaszkusz nemzetközi – különösen Európa irányába történő – konszolidációját, hiszen az Egyesült Államok gazdasági ereje és a dollár hegemon helyzete miatt egy „szankcionáló szuperhatalom”, így a vele szövetséges országok számára több kárral, mint előnnyel járna a szíriai kapcsolatok rendezése.¹³ De nem könnyíti meg a konszolidációt az sem, hogy Európában jelenleg több, mint egymillió szíriai menekült él, akiknek a visszafogadására a rezsím nem mutat hajlandóságot,¹⁴ illetve, hogy a valutaéhségben szenvedő Szíria mára a captagon nevű szintetikus drog legnagyobb termelőjévé és globális szállítójává vált, az üzletben pedig az elnök családja is érintett.¹⁵

Ugyanakkor a szíriai kormány szempontjából nincs minden veszve, hiszen a katasztrófa helyzet jó apropót kínál arra, hogy rendezze megromlott viszonyát a többi arab országgal, ezzel megnyitva a pénzcsapokat. Az Egyesült Arab Emírátsók, mely az elmúlt években normalizálta a kapcsolatait Damaszkusszal, most 50 millió dollár értékben kínált fel segítyt. Katar és Szaúd-Arábia pedig léghíd kialakításáról döntött.¹⁶ Nem kizárt, hogy a tragédia segíteni fogja Szíria visszatérését az Arab Ligába, ahol tagságát még 2011-ben függesztették fel.

¹⁰ MIGRÁCIÓKUTATÓ 2022.

¹¹ AP 2023.

¹² THE LOCAL 2023.

¹³ MIGRÁCIÓKUTATÓ 2022.

¹⁴ MIGRÁCIÓKUTATÓ 2021.

¹⁵ DER SPIEGEL 2022.

¹⁶ FRANCE 24 2023.

Gyorselemzések 2023/4

Összegzés

A török kormány és hatóságok földrengésre adott válasza, illetve annak megítélése döntő lehet a májusi parlamenti és elnökválasztások kimenetelére nézve. Recep Tayyip Erdoğan és szövetségesei a terepen és a kommunikációs szinten egyaránt nagy erőket mozgósítanak, miközben az ellenzék a kormány és holdudvara felelősségét hangsúlyozza.

A tragédia következményeként Ankara várhatóan el fogja halasztani a szíriai kurd milicisták ellen tervezett offenzíváját, és az eddiginél nagyobb léptékkal folytatja diplomáciai viszonyainak a rendezését Damaszkusszal.

Bassár al-Aszad szíriai elnök a tragédiát rezsimje nemzetközi konszolidációja érdekében próbálja felhasználni. Bár az Egyesült Államok és az Európai Unió egyelőre nem mutatnak hajlandóságot a közeledésre, a földrengés nyomán Szíria rendezheti kapcsolatait több arab országgal és visszatérhet az Arab Liga tagjai közé.

Felhasznált források:

ALJAZEERA (2023): Syria opposition uneasy after Turkish outreach to al-Assad regime. 2023.01.04. Forrás: <https://www.aljazeera.com/news/2023/1/4/syria-opposition-uneasy-after-turkish-and-syrian-ministers-meet>

AL-MONITOR (2022): Erdogan's plan for return of Syrian refugees unlikely to succeed. 2022.05.09. Forrás: <https://www.al-monitor.com/originals/2022/05/erdogans-plan-return-syrian-refugees-unlikely-succeed>

AL-MONITOR (2023): Syrian refugees in Turkey watch uneasily as Erdogan warms to Assad. 2023.01.15. Forrás: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/01/syrian-refugees-turkey-watch-uneasily-erdogan-warms-assad>

AP (2023): Why has Syria's economic crisis hit a new low?. 2023.01.05. Forrás: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-inflation-syria-protests-and-demonstrations-war-unrest-251336e648c408c14713f7c25ff14b60>

BBC (2023): Turkey earthquake: Why did so many buildings collapse?. 2023.02.09. Forrás: <https://www.bbc.com/news/64568826>

DER SPIEGEL (2022): "The Assad Regime Would Not Survive Loss of Captagon Revenues". 2022.06.21. Forrás: <https://www.spiegel.de/international/world/syrian-drug-smuggling-the-assad-regime-would-not-survive-loss-of-captagon-revenues-a-b4302356-e562-4088-95a1-45d557a3952a>

Gyorselemzések 2023/4

EURONEWS (2023): Soaring inflation and a collapsing currency: Why is Turkey's economy in such a mess?. 2022.12.21. Forrás: <https://www.euronews.com/2022/11/09/everything-is-overheating-why-is-turkeys-economy-in-such-a-mess>

FRANCE 24 (2023): UAE, Saudi Arabia pledge quake relief to Syria, Turkey. 2023.02.07. Forrás: <https://www.france24.com/en/live-news/20230207-uae-pledges-100-million-in-quake-relief-to-syria-turkey>

MIDDLE EAST EYE (2023): Erdogan's popularity surges to two-year high after boost in spending. 2023.02.01. Forrás: <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-erdogan-popularity-surges-high-huge-spending>

MIGRÁCIÓKUTATÓ (2021): Nem szívesen látott hazatérők — a menekültek hazatérését megnehezítő törvények Szíriában. 2021.05.19. Forrás: https://www.migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2021/05/20210519_MKI_GYORSELEMZES_2021_8_sayfo_omar_nem_szivesen_latott_hazaterok.pdf

MIGRÁCIÓKUTATÓ (2022): Szegény embert az ág is húzza: Az orosz-ukrán háború Szíriára gyakorolt hatásai. 2022.07.12. Forrás: <https://www.migraciokutato.hu/2022/07/12/horizont-2022-19-szegeny-embert-az-ag-is-huzza-az-orosz-ukran-haboru-sziriara-gyakorolt-hatasai/>

REUTERS (2022): Turkish, Syrian officials meet in Moscow after years-long chill. 2022.12.28. Forrás: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkish-syrian-officials-meet-moscow-after-years-long-chill-2022-12-28/>

THE LOCAL (2023): France pledges €12 million in emergency Syria quake aid. 2023.02.09. Forrás: <https://www.thelocal.fr/20230209/france-pledges-e12-mn-in-syria-quake-aid/>

TWITTER (2023): 2023.01.08. Forrás: https://twitter.com/OmarKadkoy/status/1612044780065722369?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtterm%5E1612044780065722369%7Ctwgr%5Eda4e5a9d1c4f8c613293deccce072a275c20971b%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2F

VOA NEWS (2023): Rescue Crews Search for Earthquake Survivors in Turkey, Syria as Death Toll Tops 11,000. 2023.02.08. Forrás: <https://www.voanews.com/a/rescue-crews-search-for-earthquake-survivors-in-turkey-syria-as-death-toll-tops-8-700-/6953186.html>

Gyorselemzések 2023/4

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155.

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

© Sayfo Omar, 2023

© Migrációkutató Intézet, 2023

Sorszám: 2023/4